Lausunnot ja kommentit osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelmaan 2027-2030

Kommentin / lausunnon antaja	Kommentti / lausunto	Sivut	Vastaus	Muutos
Itäinen aluekumppanuspöytä	Missä näkyy asukkaan rooli?		Kiitos kommentista! Äärimmäisen tärkeä näkökulma. Kommentilla mahdollisesti haetaan asukkaan roolia ja tehtävää. Osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelma on ensisijaisesti kaupungin työtä ohjaava dokumentti, joten se keskittyy kaupungin rooliin osallisuuden rakenteiden varmistajana. Pysyvillä rakenteilla ja näkyvällä, pitkäjänteisellä suunnittelulla on tarkoitus varmistaa, että asukkaiden rooli vaikuttamisessa vahvistuu. Asukas on siis kaiken keskiössä, se, ketä varten kaupunki työtä tekee.	
	Pelillistäminen ja kohtaanto: On paljon eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä, jotka haluavat vaikuttaa mutta kaupungin tarve ja ihmisten tilanteet eivät kohtaa. Miten tämä selätetään?		Tämä on tärkeä havainto, joka pyritään ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan, kun käytännön toimenpiteitä ja mittareita tuotetaan vuoden 2027 aikana.	
	S.11 otsikossa suunnitelma-sana (ei ohjelma)	s. 11	Kiitos huomiosta! Kyseessä on ohjelma eikä suunnitelma, joten tärkeä korjaus!	
Orimattilan kaupungin viestintä	s. 13-15 Onko boldaukset tarpeelliset?	s. 13-15	Kiitos huomioista! Ilmeen yhtenäistämiseksi boldaukset poistetaan.	Boldaukset poistettu
	s. 5 Onko diassa oikean värinen reunus?	s. 5		Reunus tarkistettu

Sähköinen kommentointi	selkeä esitys ilman konkreettisen tekemisen runkoa, konkretia puuttuu: mitä tehdään, kuka tekee, milloin tekee -vastuut puuttuu -missä ja miten on esteellisyys huomioitu? yhden vertaisuus ei toteudu mm. liikuntapaikkojen ja luontopolkujen ja katujen osalta Oheinen ei pidä paikkaansa, esim. ikää ei huomioida riittävästi: - harrastamisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet ovat saavutettavia ja yhdenvertaisia kaikille iästä, taustasta tai asuinpaikasta riippumatta. Oheinen ei pidä paikkaansa, esim. luonto-, turvallisuusasiat eivät toteudu		Kiitos palautteesta. Tässä ohjelmassa ei tosiaan ole valmiiksi määriteltyjä mittareita vaan konkretia syntyy vuoden 2027 alkavassa prosessissa, kun ohjelma jalkautetaan toimialoille. Kiitos palautteesta! Palaute viedään toimialoille tiettäväksi	
	Kokonaisuus on oikein hyvä! Johdannon viimeisen kappaleen viimeisessä virkkeessä on kirjoitusvirhe taivutuksessa: "Yhdessä OrimattilaSTA on mahdollista rakentaa kaupungiKSI..."	s. 2	Kiitos tärkeästä huomiosta! Kirjoitusvirhe korjataan huomion mukaisesti.	Alkuperäinen teksti: ”Yhdessä Orimattilasta on mahdollista rakentaa kaupungiksi...” Muutettu teksti: ”Yhdessä Orimattila on mahdollista rakentaa kaupungiksi...”
Elinvoima / Tekninen palvelukeskus	Dian 2 kuva on vanha eikä näy esim. uutta prismaa	s. 2	Kiitos huomiosta! Orimattilan keskusta on muuttunut viime vuosina, ja ohjelmassa näkyvä kuva on tosiaan vanhentunut.	Vaihdettu toinen kuva
Pohjoisen aluekumppanuuspöydän lausunto	Ohjelmassa on paljon hyvää. Aluekumppanuuspöytä kaipasi suunnitelmalta vielä lisää konkretiaa ja toisaalta liiallisten, mainosmaisten lupausten välttämistä.		Kiitos palautteesta! Konkretia on tarkoitus synnyttää vuoden 2027 jalkauttamisen ja toimialoilta nousevien konkreettisten toimenpiteiden myötä.	

Osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus-suunnitelmasta	1. Kylien erityispiirteet (sivut 8 ja 13) Orimattila koostuu keskusta-alueesta ja kylistä. Ohjelmassa tulisi vielä selkeämmin ottaa huomioon se, että kylien arki ja tarpeet ovat monella tavalla erilaisia kuin keskustassa. Kyläyhdistyksillä, aluekumppanuuspöydillä ja muilla paikallisilla toimijoilla on myös paljon tietoa oman alueensa tarpeista, ja sitä kannattaisi hyödyntää nykyistä vahvemmin.	s. 8 ja 13	Tämä on tärkeä huomio ja se pyritään sisällyttämään ohjelman jalkauttamisen prosessiin. Orimattilassa on tunnistettu kylien erityisyys ja erityistarpeet, näihin viitataan myös ohjelman tavoitteissa (Tavoite 1, painopisteet: Vahvistamme kylien, kaupunginosien ja paikallisyhteisöjen osallisuutta, toimenpiteenä mm. Edistetään asukkaiden ja kaupungin välistä vuoropuhelua aluekumppanuuspöytien sekä säännöllisten asukas- ja kyläiltojen avulla).	
	2. Kulkuyhteydet ja saavutettavuus (sivut 8, 14–15) Ohjelmassa puhutaan paljon saavutettavuudesta, mutta kulkuyhteyksiä ei juuri käsitellä. Kyläalueilla tämä on kuitenkin todella olennainen asia. Kaikilla ei ole autoa tai mahdollisuutta saada kyytiä. Olisi hyvä miettiä, missä ja milloin tapahtumia järjestetään ja miten niihin pääsee osallistumaan. Kaikkea toimintaa ei myöskään tarvitsisi keskittää keskustaan.	s. 8, 14-15	Kulkuyhteyksiä on käsitelty laajassa hyvinvointisuunnitelmassa, joka toimii tämän ohjelman pohjana, mutta jonka toimenpiteitä ei tässä erikseen toisteta. Laajan hyvinvointisuunnitelman diassa 15 Osallisuus ja yhteisöllisyys-osiossa on käsitelty palveluliikennettä ja liikkumisratkaisuja. Lisäksi tässä ohjelmassa on tuotu esiin saavutettavuus tavoitteen 3 painopisteenä: Huomioimme yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden kaikissa osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksissa, toimenpiteet mm. Kehitämme osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta.	

	3. Kielitavoitteiden realistisuus (sivut 14–15) Eri kieliryhmien huomioiminen on tärkeää, mutta tavoitteet ovat aika laajoja. Olisi hyvä tarkentaa, millä kielillä ja millaisin keinoin kaupunki pystyy oikeasti palvelemaan. Selkeä yleiskieli, selkokieli ja tarpeen mukaan kohdennetut käännökset voisivat olla toimivia ratkaisuja. Myös suomen kielen oppimiselle ja integroitumiselle kantaväestön joukkoon on luotava edellytyksiä. Vieraskielisen sopeutumista yhteiskuntaan edistää suomen oppiminen eli pääseminen samaan kieliryhmään muiden kanssa, eivät välttämättä monipuoliset käännökset.	s. 14-15	Kiitos, tärkeä huomio! Selkeä yleiskielinen materiaali on saavutettavuuden näkökulmasta kaikkia palveleva tapa toimia. Lisätään selkeä yleiskieli tavoitteen 3 toimenpiteeseen. Toimenpiteeseen lisätään myös digitaaliset mahdollisuudet, jotka lisäävät osallistumismahdollisuuksia.	Alkuperäinen teksti: Edistämme eri kieli-, ikä- ja väestöryhmien mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Muutettu teksti: Edistämme eri kieli-, ikä- ja väestöryhmien mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa mm. Selkeän yleiskielisen materiaalin kautta ja digitaalisia mahdollisuuksia hyödyntäen.
	4. Viestinnän selkeys (esim. sivu 6) Ohjelmassa mainitaan useassa kohdassa selkeä viestintä, mikä on hyvä asia. Ohjelmaan kaivattaisiin kuitenkin konkretiaa, miten asioista viestitään oikeasti saavutettavasti. Tavallista kaupunkilaista, ja myös vieraskielistä, auttaisi kovastikin kaupungin nettisivujen selko-osio, johon olisi koottu selkokielellä vain hyvin lyhyesti tärkeimmät ja useimmin vastaan tulevat asiat yksinkertaistettuna ja esimerkiksi kaavioina. Siellä voisivat olla mm. rautalankamallit siitä, missä vaiheessa suunnitelmiin voi vaikuttaa tai milloin vaaleihin asetutaan ehdolle ja miten.		Kiitos kehittämisehdotuksista. Ohjelmassa korostetaan selkeän ja ymmärrettävän viestinnän merkitystä osallisuuden edistäjänä. Kaupungin viestinnässä pyritään käyttämään selkeää kieltä, ja verkkosivujen sisältöjä kehitetään jatkuvasti saavutettavuuden näkökulmasta. Lausunnossa esitetyt ideat selkokielisestä verkkosisällöstä sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien havainnollistamisesta ovat hyviä kehittämisnäkökulmia. Kaavoituksen osalta tietoa prosessin vaiheista ja osallistumismahdollisuuksista on jo saatavilla kaupungin verkkosivuilla	

	Tällä hetkellä esimerkiksi kaavamuutoksissa vaikutusmahdollisuudet tyssäävät usein jo siihen, ettei suurimmalla osalla kaupunkilaisista ole aikaa lukea		https://orimattila.fi/asuminen-ja-ymparisto/nahtavilla-olevat-suunnitelmat/kaavaprosessi/, ja vireillä olevia kaavakohteita voi tarkastella myös karttapalvelussa https://lahti.asiointi.fi/IMSOrimattila/?mid=ko65. Kaavoituksen karttapalvelua pyritään päivittämään ajantasaisesti ja kehitetään entistä paremmin asukkaita palvelevaksi. Ehdotuksia voidaan hyödyntää viestinnän ja palveluiden jatkokehittämisessä.	
	5. Mitä annetulle palautteelle tapahtuu? Ohjelmassa puhutaan kuntalaisten kuulemisesta ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kaupunkilaisen kannalta olisi tärkeää myös tietää, mitä palautteelle ja ehdotuksille tapahtuu. Jos kuntalainen osallistuu kyselyyn tai tilaisuuteen, olisi hyvä saada myöhemmin tietää, miten asia eteni ja vaikuttiko palaute johonkin. Myös kaupunkilaisten hyvähenkiseen ja arvostavaan kohtaamiseen asukasilloissa ja kuulemistilaisuuksissa olisi syytä panostaa lisää. Usein saattaa nimittäin olla niin, että järjestetään kuulemistilaisuus, mutta asukas ei uskalla virallisessa tilaisuudessa avata suutaan tai jos uskaltaa, kokee mielipiteensä olevan ei-toivottu ja tulevansa näin ohitetuksi.	s. 14	Kiitos tärkeästä huomiosta! Toive päätöksenteon läpinäkyvyydestä kävi ilmi ohjelman tekovaiheessa selvästi ja se on asukkaiden toive. Tähän pyritään vastaamaan tavoitteen 2 toimenpiteellä: Lisäämme päätöksenteon valmistelun ja vaikutusten avoimuutta kertomalla valmistelun etenemisestä, päätösten perusteista ja osallistumisen vaikutuksista. Lisäksi matalan kynnyksen vaikuttamismahdollisuuksia pyritään luomaan mahdollisuuksien mukaan.	

	6. Toteutuvatko tavoitteet tasapuolisesti eri alueilla? (sivut 16–17) Ohjelman toteutumista aiotaan seurata vuosittain, mutta olisi hyvä tarkastella tuloksia myös alueittain ja eri ikäryhmien näkökulmasta. Koko kaupungin keskiarvo ei välttämättä kerro, miten asiat toteutuvat kylissä. Näin voitaisiin paremmin huomata, jos osallistumismahdollisuudet eivät toteudu yhdenvertaisesti eri puolilla Orimattilaa.	s. 16-17	Kiitos tärkeästä huomiosta! Aluekohtaisen tiedon kerääminen antaa merkittävää lisätietoa. Tavoitteena on lisätä paikalliseen, joka toinen vuosi toteutettavaan hyvinvointi- ja osallisuuskyselyyn Orimattilan eri alueet ja ikäryhmät kerättäviin taustatietoihin. Kyselyissä haasteeksi voi syntyä se, ettei vastauksia tule riittävästi, että tuloksia voidaan yleistää. Tästä syystä on hyvä käyttää alueita eikä yksittäisiä kyliä.	
	7. Kenen vastuulla osallisuus lopulta on? (sivu 2) Johdannossa todetaan, että kaupungin tehtävänä on varmistaa vaikuttamismahdollisuuksien saavutettavuus ja tunnettuus, minkä jälkeen vastuu siirtyy asukkaille. Tämä kuulostaa vähän ylimieliseltä lauseelta, sillä kaikilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia olla aktiivisia, vaikka halua osallistua olisikin.	s.2	Kiitos hyvästä huomiosta! Ylimielisyys ei ollut tarkoituksellista. Tarkoitus oli tuoda esiin kaupungin roolitusta mahdollistajana sekä velvoitetta varmistaa että mahdollisuudet ovat saavutettavat. Asian selkeyttämiseksi johdantoa muutetaan.	Aiempi teksti: "Kaupungin tehtävänä on varmistaa, että vaikuttamismahdollisuudet ovat saavutettavissa ja tiedossa, siitä eteenpäin vastuu siirtyy asukkaille." Muutettu teksti: "Kaupunki huolehtii siitä, että osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat saavutettavia, monipuolisia ja helposti löydettävissä."
Keskustan aluekumppanuuspöytä	Osallisuusohjelma 2027–2030 herätti Keskustan aluekumppanuuspöydässä seuraavanlaisia mietteitä:			
	-ohjelma vaikuttaa hyvältä ja on optimistinen. Ohjelmassa huomioidaan		Kiitos palautteesta!	

	laajasti eri ikäryhmät ja koko Orimattilan alue.			
	-aluekumppanuuspöytien rooli on ohjelmassa tunnistettu ja toivottavasti sitä osataan ja saadaan hyödynnettyä toteutusvaiheessa		Aluekumppanuuspöydät ovat tärkeitä erityisesti alueellisen yhdenvertaisuuden ja vaikuttamisen näkökulmasta. Aluekumppanuuspöytien kanssa käyty vuoropuhelu tukee vastavuoroista tiedonvälitystä, puhumattakaan siitä kaikesta, mitä aluekumppanuuspöydät tuottavat elinvoiman näkökulmasta eri puolille Orimattilaa.	
	-kylien tilanteesta herää ristiriitaisia ajatuksia; minkälaisilla toimenpiteillä kylien asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä saadaan vahvistettua tilanteessa, jossa esimerkiksi koulu on lakkautettu ja palveluita ei ole. Mitä elinvoimaisilla kylillä tarkoitetaan ja millä keinoin ja resurssein niiden vetovoimaa saadaan lisättyä/tuotua esille?	s. 13 ja 15	Kiitos kysymyksestä ja huomiosta. Kysymys itsessään on niin laaja, että se on syytä viedä toimialoille tiettäväksi. Lyhyesti ohjelman näkökulmasta vastattuna: Orimattila on kylien kaupunki ja se näkyi keskusteluissa ja kerätyssä aineistossa vahvasti. Kylien olemassaolo ja toimintaedellytykset huolestuttavat asukkaita. Tämä on pyritty huomioimaan ohjelmassa, jossa kaupungin roolia mahdollistajan on tuotu esiin. Ohjelmassa se näkyy tavoitteen 1 toimenpiteenä "Vahvistetaan yhdistysten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä" sekä tavoitteen 3 toimenpiteenä "Kehitämme osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta.".	

			Kylien elinvoimaisuudesta puhuttaessa on hyvä huomioida että se rakentuu koulujen lisäksi aktiivisten kylätoimijoiden varaan. Kaikissa Orimattilan kylissä, joista on viime vuosina lakkautettu koulu, on vireä nuorisoseura tai yhdistys omine tiloineen. Näitä toimijoita kaupunkina pyritään tukemaan.	
	-yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamiseksi on jo pitkään penätty kaupungilta tiloja. Riittävät ja kohtuullisen hintaiset tilat kokoontumiselle ja toiminnan järjestämiselle on paikallisille yhdistyksille ja järjestöille merkittävän tärkeä sujuvan toiminnan edellytys. Kokoontumistilan lisäksi tarvetta on myös toiminnassa käytettävän materiaalin säilyttämiselle.	s. 13	Kiitos tärkeästä palautteesta! Yhdistykset ja järjestöt ovat äärimmäisen tärkeä voimavara ja resurssi kaupungin perustyön rinnalla. Paljon ennaltaehkäisevästä työstä ja hyvästä yhteisestä työskentelystä jäisi toteuttamatta ilman näitä kolmannen sektorin toimijoita. Kaupungin rooli on toimia mahdollistajana ja tukijana (Tavoite 1, toimenpide "Vahvistetaan yhdistysten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä" sekä tavoite 3, painopiste ”Vahvistamme osallisuutta yhdessä järjestöjen, yhteisöjen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa”). ”Saatu palaute viedään myös toimialoille tiettäväksi.	
Lasten parlamentti ja koulujen oppilaskunnat	3-6 luokkalaisilta heräsi seuraavia ideoita :			
	Orimattilaan toivottaisiin lisää leikkipuistoja (myös sisäpuistoa). Erityisesti Mallusjoelle toivottaisiin jotakin ulkokuntosalia tai leikkipaikkaa, mihin voisi mennä. Tönnöön toivottaisiin parempaa futiskenttä.		Kiitos tärkeistä palautteista ja ideoista! Ne viedään toimialojen tiettäväksi. On hyvä huomata, että juuri hyväksytyssä laajassa hyvinvointisuunnitelmassa mielen hyvinvointikohdassa on asetettu tavoitteeksi kehittää liikunta- ja	

			lähiliikuntaympäristöjä pitkäjänteisesti. Toimenpiteenä tässä kohdassa on vetovoimaiset leikkipuistot (vähintään 1 kunnostettu/vuosi). Lisäksi elinvoimatoimiala on sitoutunut tekemään asukkaille tyytyväisyyskysely koskien yleisten alueiden kunnossapitoa ja esim. aurausta (sis. leikkikentät, koulujen pihat) joka toinen vuosi. Näihin kyselyihin vastaamalla voi vaikuttaa jatkossakin alueiden kehittämiseen.	
	Hallituslaiset toivoisivat, että lapsia kuunneltaisiin niin, että esim. lapsille lähtisi kunnasta kirje kotiin		Kiitos, tämä on tosi hieno ajatus! Yhteydenpito eri asukasryhmiin on äärimmäisen tärkeä asia ja tuo kokemuksen siitä, että on tullut huomioiduksi. Tämä palaute viedään tiettäväksi toimialojen tietoon. Lasten parlamentilta toivotaan tähän lisäapuja ja tarkennusta: Milllaisessa tilanteessa kirjettä toivotaan? Johonkin tiettyyn ikävaiheeseen tai teemaan liittyen? Voisiko tämä olla yhteisesti jatkokehitettävä asia esimerkiksi osana osallisuustyötä?	
	Lisäksi toivottiin, että voisiko esim. 12- tai 13-vuotiaille järjestää samanlaisen juhlan, kun 10-vuotiaille orimattilalaisille. Toivottiin myös sitä, että nuokkuun pääsisivät jo 5. luokkalaiset. PLUSSAA: Nuokku ja Kaakaostoppi. Osan mielestä voisi olla enemmän tarjottua/yhteistä toimintaa.		Kiitos hyvistä kehitysideoista! Orimattilan kaupunki on mukana Suomen harrastamisen mallissa, joka mahdollistaa erilaista harrastustoimintaa eri ikäisille lapsille ja nuorille. Tätä toimintaa on tällä hetkellä kaikilla Orimattilan kouluilla hyvin monipuolisesti tarjolla. Lisäksi	

			nuorisopalvelut järjestävät avointa pääosin iltoihin liittyvää toimintaa. Totta on, että nuorisopalveluiden toiminta on pääasiassa nuorille. Nuorempien nuokku-tarpeeseen vastaa MLL ja Ampun 4H, jotka järjestävät pikkunuokku-toimintaa 1krt/kk. Esiin tuomanne toiveet ja mukavat asiat viedään tiettäväksi nuorisopalveluille. He pyrkivät säännöllisesti kehittämään toimintaansa ja ottavat mielellään erilaista palautetta vastaan. 10-vuotiaille järjestettävät kymppisynttärit ovat Orimattilan seurakunnan järjestämä tapahtuma, joten kaupunki ei valitettavasti voi siihen vaikuttaa. Toive 12-tai 13-vuotiaiden juhlasta viedään kuitenkin heille tiettäväksi.	
	Pääseekö Orimattilasta Suomen Itsenäisyyspäivän juhlaan osallistujia, ei kaupunginjohtaja varmaan ole valinnut näiden vuosien ajan osallistujia meiltä Orimattilasta ??		Kiitos tärkeän asian nostamisesta. Itsenäisyyspäivä on merkittävä juhla kaikenikäisille suomalaisille. Valtakunnalliseen juhlaan valitaan vuosittain myös orimattilalainen nuori edustaja. Valinnan tekevät koulujen rehtorit yhdessä opetuspäällikön kanssa. Edustaja valitaan kiertävässä järjestyksessä eri kouluista, ja kuluvana vuonna valintavuorossa on Pennalan koulu.	
	Oppilaille ei ole selkeää miten voisivat vaikuttaa oman ikäisten toimintaan Orimattilassa, toimisiko kyselyt	s. 14	Kiitos tärkeästä huomiostanne! Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia on tärkeä tehdä nykyistä näkyvämmiksi. Lasten	

	kaupungin toimesta wilman kautta tähän asiaan?		ja nuorten vaikuttamiskanavia ovat esimerkiksi oppilaskunnat, lasten parlamentti, nuorisovaltuusto, osallistuva budjetointi sekä kaupungin erilaiset kyselyt. Koulujen kautta toteutettavat kyselyt voivat olla yksi keino kerätä lasten ja nuorten näkemyksiä, mutta niiden käyttöä tulee harkita osana muuta kouluihin kohdistuvaa viestintää. Osallisuusohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi on asetettu "Rakennamme avointa, osallistavaa ja luottamusta vahvistavaa päätöksentekoa", jonka toimenpiteeksi on kirjattu "Kehitämme osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia eri kohderyhmille". Tämä sisältää myös lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisen.	
Vanhus-ja vammaisneuvoston kommentit	Toiveena selkeät mittarit, joilla seurata toimialakohtaisesti sekä asetettu tavoitetaso suhteessa edelliseen. Toiveena tiedottamisen monikanavaisuus, esimerkiksi mainostaulut tai muut isot näytöt käyttöön. Päätöksentekoon halutaan aitoa, tosiasiallista osallistumista, tähän liittyy toive tiedottamisen etupainotteisuudesta, sillä neuvosto kokoontuu vain 2krt/kausi. Esitellystä ohjelmasta jäi positiivinen kuva,	s. 15	Kiitos kommenteista ja palautteesta! Jalkautumisen kautta saatiin tavoitettua laaja joukko ihmisiä ja siitä jäi kuva, että asukkaat haluavat vaikuttaa ja seuraavat aktiivisesti Orimattilan asioita. Tarkemmat mittarit rakentuvat ohjelman jalkauttamisen vaiheena mutta tavoitteena on, että ne ovat aidosti mitattavia ja riittävän konkreettisia. Tiedottaminen on huomioitu erityisesti tavoitteen 3 toimenpiteessä "Edistämme eri kieli-, ikä- ja	

	erityisesti jalkautumisesta ja isosta määrästä vastauksia.		väestöryhmien mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa". Tähän liittyy mm. viestinnän monikanavaisuus ja ko. ryhmän tarpeet sekä mahdollisuudet saada tietoa riittävän ajoissa saadakseen mahdollisuuden vaikuttaa. Toive viestinnän etupainotteisuudesta viedään toimialoille tiettäväksi.	
Sivistysvaliokunta	Sivistysvaliokunta toteaa, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmissa määritellään osallisuuden tavoitteet ja periaatteet. Lasten ja nuorten osallisuutta toteutettaessa huomioidaan heidän ikänsä, kehitystasonsa sekä valmiutensa osallistua ja vaikuttaa.		Kiitos lausunnosta! Toimialoittain määriteltäviä tavoitteita ja toimenpiteitä ohjaavat tietyt asiakirjat ja suunnitelmat, kuten opetussuunnitelmat. Lisäksi koko kaupungissa tehtävää työtä määrittävät lakisääteiset dokumentit, kuten laaja hyvinvointisuunnitelma ja sen oheissuunnitelma lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelman tarkoituksena on olla käytännön työkalu näiden suunnitelmien toteuttamiseksi.	
Elinvoimavaliokunnan lausunto Osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelma 2027-2030	Elinvoimavaliokunta pitää osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusohjelman tavoitteita kannatettavina. Elinvoimavaliokunta pitää tärkeänä, että ohjelmaa jalkautettaessa tunnistetaan ja hyödynnetään jo olemassa olevat osallisuuden rakenteet ja toimintatavat. Tavoitteena tulee olla niiden vahvistaminen ja yhteensovittaminen, ei uusien		Kiitos hyvästä ja tärkeästä huomiosta. Ohjelman toimeenpanossa keskeisenä lähtökohtana on olemassa olevien osallisuutta tukevien rakenteiden, toimintatapojen ja yhteistyöverkostojen tunnistaminen, vahvistaminen sekä näkyväksi tekeminen. Päällekkäistä työtä ja uusia hallinnollisia rakenteita pyritään välttämään. Osallisuustyö nähdään poikkihallinnollisena, koko	

	päällekkäisten rakenteiden tai hallinnollisten velvoitteiden luominen. Elinvoimavaliokunta toivoo alla olevien näkökantojen huomioimista lopullisessa päätöksentekoon tulevassa ohjelmassa.		organisaation läpäisevänä tehtävänä, jonka toteuttamiseen osallistuvat kaikki toimialat. Näin varmistetaan yhteinen tilannekuva, tiedonkulku sekä osallisuustyön tavoitteiden johdonmukainen toteutuminen koko organisaatiossa. Ohjelman jalkauttamisessa hyödynnetään ensisijaisesti jo olemassa olevia osallistumisen ja vaikuttamisen rakenteita.	
	1. Elinvoiman toimialan osallisuuden muodot Ohjelmassa korostuvat aika vahvasti asukasillat, yhteisöllinen toiminta ja yhdistysyhteistyö. Elinvoimantoimialalla osallisuutta tapahtuu runsaasti päivittäin arjen tekemisessäkin: kaavoituksessa, teknisissä palveluissa, rakentamisessa, lupa-asioissa, hankinnoissa ja elinkeinopalveluissa ja myös lakisääteisten osallistamisen velvoitteiden kautta. Erityisesti tavoitteeseen 2 (dia 14) olisi hyvä lisätä näkökulmaa siitä, miten asukkaat, yritykset ja muut sidosryhmät pääsevät mukaan elinympäristön ja toimintaympäristön suunnitteluun jo valmisteluvaiheessa. Siinä vaiheessahan vaikuttamisella on usein eniten merkitystä.	s. 14	Kiitos hyvästä huomiosta. Osallisuus toteutuu kaupungin arjessa monin tavoin, myös elinvoimatoimialan palveluissa ja prosesseissa. Lausunnossa esitetty varhaisen osallistamisen näkökulma on tärkeä, ja tavoitetta 2 täsmennetään siten, että asukkaiden, yritysten ja muiden sidosryhmien osallistumismahdollisuuksia korostetaan valmistelun alkuvaiheessa, jolloin vaikuttamismahdollisuudet ovat suurimmat.	Lisätään tavoitteen 2. alle toimenpide: ”Vahvistamme asukkaiden, yritysten ja muiden sidosryhmien mahdollisuuksia osallistua elinympäristöä ja toimintaympäristöä koskevaan valmisteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

	2. Yrityksetkin ovat osa yhteisöä Yritysten roolia voisi nostaa vähän vahvemmin esiin. Ne eivät ole pelkästään kaupungin yhteistyökumppaneita tai palvelujen käyttäjiä, vaan myös tapahtumien, palvelujen, työpaikkojen ja koko paikallisen yhteisöllisyyden mahdollistajia. Orimattilassa ja elinvoiman toimialan toiminnassa on runsaasti konkreettista tekemistä tämän ympärillä: yrittäjätapaamisia, yritysten kuulemista, yritysvaikutusten arviointia ja hankintojen markkinavuoropuhelua. Näitä voisi tuoda ohjelmassa vähän näkyvämmin esiin. Samoin tapahtumien osalta yritysten, yhdistysten ja kaupungin yhteistyö on aika olennainen osa sitä, miten yhteisöllisyyttä Orimattilassa rakennetaan.		Kiitos, tämä on hyvä huomio. Yritykset ovat tärkeä osa paikallista yhteisöä, elinvoimaa ja osallisuuden toteutumista. Tämän ohjelman tarkoituksena on kuitenkin määritellä yhteiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet koko kaupungille, eikä siinä kuvata yksityiskohtaisesti toimialakohtaisia käytäntöjä. Yritysyhteistyöhön liittyvät toimintatavat, kuten kuulemiset, yrittäjätapaamiset, markkinavuoropuhelu ja muu yhteistyö, huomioidaan ohjelman toimeenpanossa ja toimialakohtaisessa jalkauttamisessa.	
	3. Yhdenvertaisuus näkyy myös palveluissa ja työelämässä Yhdenvertaisuutta käsitellään ohjelmassa pitkälti osallistumiskanavien kautta, mutta se näkyy myös ihan tavallisessa asioinnissa. Esimerkiksi rakennusvalvonnassa ja lupa-asioissa selkeä neuvonta, saavutettavuus ja tasapuolinen kohtelu ovat aika		Huomio on perusteltu. Yhdenvertaisuus toteutuu osallistumiskanavien lisäksi myös palveluissa, asioinnissa ja kuntalaisten kohtaamisessa. Ohjelmassa teemoja käsitellään yleisellä tasolla osallisuuden, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista, eikä kaikkia toimialakohtaisia käytäntöjä ole avattu erikseen. Palveluiden	

	konkreettisia yhdenvertaisuuden kysymyksiä. Myös työelämäosallisuus on mainittu nykytilan kuvauksessa, mutta se jää varsinaisissa toimenpiteissä vähän taka-alalle. Työnantajayhteistyön ja eri väestöryhmien työelämään pääsyn voisi myös nostaa näkyvämmin esille.		yhdenvertaisuutta sekä työelämäosallisuutta edistävät konkreettiset toimenpiteet täsmentyvät ohjelman toimeenpanossa ja toimialakohtaisessa jalkauttamisessa.	
	4. Osallisuuden vaikuttavuus – mitä osallistumisesta oikeasti seuraa? Ei riitä, että järjestetään mahdollisuuksia osallistua, vaan pitäisi myös pystyä osoittamaan, mitä osallistumisesta seuraa. Esimerkiksi kaavoituksessa, teknisissä palveluissa ja elinkeinopalveluissa saadaan paljon palautetta ja kehittämisideoita. Olisi tärkeää tehdä näkyväksi, miten niitä hyödynnetään. Etenevät hankkeet ja konkreettiset muutokset ovat tästä hyviä esimerkkejä. Vuoden 2027 jalkauttamisessa kannattaisi samalla miettiä selkeät vastuut ja muutama oikeasti seurattava mittari, joilla ohjelman tavoitteiden toteutumista voidaan seurata.	s. 14	Huomio on perusteltu. Osallisuuden vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen on huomioitu ohjelmassa muun muassa osallistumisen vaikutuksista viestimisenä sekä päätöksenteon avoimuuden vahvistamisena (Tavoite 2, toimenpide " Lisäämme päätöksenteon valmistelun ja vaikutusten avoimuutta kertomalla valmistelun etenemisestä, päätösten perusteista ja osallistumisen vaikutuksista"). Ohjelman toimeenpanovaiheessa määritellään toimialakohtaiset vastuut ja mittarit, joiden avulla tavoitteiden toteutumista seurataan ja raportoidaan vuosittain osana hyvinvointiraportointia.	
	5. Huomio dia 2 Johdannossa (dia 2) todetaan, että kun kaupunki on varmistanut osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, vastuu siirtyy asukkaille. Kirjauksella haetaan	s. 2	Kiitos hyvästä huomiosta. Johdannon sanamuotoa on muutettu, koska alkuperäinen kirjaus saattoi antaa virheellisen kuvan osallisuuden vastuun siirtymisestä asukkaille. Muutoksella korostetaan kaupungin jatkuvaa roolia	Aiempi teksti: "Kaupungin tehtävänä on varmistaa, että vaikuttamismahdollisuudet ovat

	varmastikin asukkaiden omaa aktiivisuutta osallisuuden suhteen, mutta tällaisenaan kirjaus on hieman ristiriitainen muun ohjelman kanssa ja vie vähän pohjaa sen koko perusajatukselta. Osallistaminen ei ole yksittäinen toimenpide, vaan jatkuva ja vuorovaikutteinen prosessi. Mahdollisuuden tarjoaminen on vasta alku. Olennaista on, mitä saadulla tiedolla tehdään, miten se näkyy valmistelussa ja miten osallistujille kerrotaan, mihin heidän näkemyksensä ovat vaikuttaneet. Asukkailla on toki oma roolinsa ja vastuunsa osallistumisessa, mutta kaupungin vastuu ei voi siihen päättyä, että mahdollisuus oallistumiselle on tarjottu. Tämä voisi johtaa siihen, että mitataan lähinnä sitä, kuinka paljon osallistumismahdollisuuksia on järjestetty, eikä sitä, onko osallisuus oikeasti toteutunut. Muualla ohjelmassa puhutaan kuitenkin hienosti aidosta kuulemisesta, vuoropuhelusta ja luottamuksen vahvistamisesta. Muotoilua voisi korostaa enemmän tapahtuvaksi yhteisen tekemisen ja jatkuvan vuorovaikutuksen kautta.		osallisuuden mahdollistajana ja edistäjänä.	saavutettavissa ja tiedossa, siitä eteenpäin vastuu siirtyy asukkaille." Muutettu teksti: "Kaupunki huolehtii siitä, että osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat saavutettavia, monipuolisia ja helposti löydettävissä."